

Aan de voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag

16 oktober 2006

Ons kenmerk

MT/OCW 2006/39745

Onderwerp

advies en beleidsreactie canon

De commissie Ontwikkeling Nederlandse Canon heeft met haar advies "entoen.nu, de canon van Nederland" uitvoering gegeven aan een verzoek van de minister van OCW om, zoals de Onderwijsraad heeft geadviseerd, de cultureel-pedagogische functie van het onderwijs te versterken door een canon ter beschikking te stellen.

De commissie heeft een advies in twee delen opgeleverd: een algemene beschouwing over het fenomeen canon met een aantal aanbevelingen voor het benutten ervan, en een canon van Nederland die vijftig concrete 'vensters' omvat. De onderdelen van de canon zijn in illustraties verbeeld en van pedagogisch-didactische suggesties voorzien. De commissie stelt onder meer voor de canon vijfjaarlijks te laten herijken.

Het kabinet kan zich vinden in de analyse van de waarde van een canon voor het onderwijs en voor de samenleving als geheel. Het kabinet geeft geen oordeel over het voorstel voor de vijftig vensters. Dat is de verantwoordelijkheid van de commissie en nadrukkelijk niet de taak of verantwoordelijkheid van het kabinet.

Het voorstel voor de canon wordt nu aangeboden aan scholen en culturele instellingen en ook breder beschikbaar gesteld, met als doel respons uit de samenleving te verkrijgen. Het kabinet neemt de uitnodiging van de commissie aan om, na een responsperiode van zes maanden, een reactie op hoofdlijnen te ontvangen. Daarin zal de commissie ingaan op de respons op haar canonvoorstel en op de beleidsreactie. Het volgende kabinet kan daar bij het geven van een definitieve reactie zijn voordeel mee doen. Dan kan ook een standpunt bepaald worden over de termijn voor herijking.

Het vervolg van deze reactie bestaat uit drie paragrafen:

1. samenvatting van het advies
2. reactie op enkele algemene aspecten
3. enkele aanbevelingen en de reactie erop

1. Samenvatting van het advies (alle citaten van de commissie)

In een uitvoerige analyse van nut en nadeel van een canon, wordt gekozen voor een ont koppeling van de begrippen canon en nationale identiteit. "De canon kan wellicht het collectief geheugen van een land weerspiegelen, maar nooit de identiteit ervan." De canon kan wel bijdragen tot burgerschap, van Nederlanders evenzeer als van nieuwkomers. Maar het gaat de commissie vooral om de waarde van de canon in zichzelf als "de goudgerande basiskennis omtrent de cultuurgeschiedenis van Nederland" en niet als de vermeende oplossing van een bepaald probleem. De canon brengt niet alleen kennis aan, maar ook schoonheid; in die zin is er een verband tussen canon en kwaliteit. Uit de overvloedige discussies voelt de commissie zich meer aangesproken door positief getoonzette pleidooien voor de canon dan door de roep om "culturele dijkbewaking of knorrige kennisrestauratie".

Het onderwijs was en is veruit het voornaamste vehikel: "canon en school zijn broer en zus". De canon moet een inspirerend fundament zijn. Inspirerend betekent dat de didactische vorm er zéér toe doet; fundament betekent dat de omvang beperkt moet zijn. En, voor de commissie misschien het belangrijkste: het gaat om een inclusieve canon voor álle Nederlanders.

Het concrete canonvoorstel concentreert zich op de leerjaren die voor elke leerling ongeveer dezelfde opbouw kennen: (bovenbouw) basisonderwijs en onderbouw voortgezet onderwijs. Het onderwijs kan het best concreet, beeldend en verhalend beginnen met daarbij ook een zekere ordening in de tijd (de tijdvakken à la De Rooy, ook in de kerndoelen opgenomen). In het voortgezet onderwijs volgen dan andere accenten: verbreding (ook internationaal) en verdieping. Differentiatie naar de belangstelling van leerlingen in verschillende schooltypen zal daar ook een rol bij spelen.

De canon van de commissie omvat vijftig items, die - paradoxaal genoeg - alle in de gangbare schoolboeken voorkomen, zij het nooit bij elkaar. Het probleem lijkt daarom eerder te zijn de vraag hóe ze moeten worden behandeld, dan óf ze worden behandeld. De commissie doet daarom een reeks voorstellen om de canon beter te laten beklijven, voorstellen die grotendeels kunnen worden uitgevoerd binnen de gewone taken van scholen en culturele instellingen.

Culturele instellingen als musea, bibliotheken en de media kunnen veel betekenen voor de school. De commissie noemt een aantal lopende initiatieven die kunnen worden benut, en doet een aantal nieuwe voorstellen. Het gaat daarbij zowel om het bieden van mogelijkheden voor jongeren in schoolverband als voor het bredere publiek. De commissie geeft zelf in het tweede deel van haar advies, bij ieder venster zicht op wat culturele instellingen nu al te bieden hebben.

Tot slot toont de commissie zich gelukkig met het verzoek om een procedurevoorstel te bedenken voor eventuele toekomstige herziening van de canon want het eigen voorstel, hoe robuust ook, "is geen in

beton gegoten canon". Het vijfjarig 'groot onderhoud' (zijn dit nog wel de juiste items?) kan het best worden gedaan door een soortgelijk gezelschap. Het 'klein onderhoud' (verdieping en verrijking van de items) kan worden gedaan door een website met o.a. een wikifunctie, waarvoor vooral leraren worden uitgenodigd. De website illustreert daarmee dat de canon niet is bedoeld als dictaat maar als gesprek. De commissie stelt voor dat zij in het voorjaar van 2007 naar aanleiding van de respons uit de samenleving op haar rapport, de minister een reactie op hoofdlijnen aanbiedt.

2. Reactie op enkele algemene aspecten

Het kabinet kan zich, zoals gezegd, vinden in de analyse van de waarde van een canon voor het onderwijs en voor de samenleving als geheel. Zoals in de opdracht aan de commissie al gesteld: het gaat om de intrinsieke waarde van gedeelde kennis en soms ook schoonheid. Dat daarbij positieve neveneffecten op het gebied van inburgering van immigranten kunnen optreden, is grote winst. Maar, zoals de commissie zegt: de broze kennis van de geschiedenis en cultuur is een probleem van alle Nederlanders, niet speciaal van immigranten. Daarom wordt het voorstel voor de canon nu aangeboden aan scholen en culturele instellingen en ook breder beschikbaar gesteld.

Het kabinet neemt het pleidooi voor een versterking van het (vak)kennisaspect van het onderwijs serieus. Dit pleidooi wordt overigens van meerdere kanten gehoord, reden waarom het thema kennisherwaardering in het werkprogramma 2006 van de Onderwijsraad is opgenomen. Het aanbieden van de canon aan het onderwijs, inclusief de lerarenopleidingen, draagt in elk geval bij aan een beter evenwicht tussen (vak)kennis en vaardigheden van leerlingen en leraren.

Het nu aanbieden van de canon aan het onderwijs betekent niet het toevoegen van nieuwe voorschriften voor het onderwijs. De commissie constateert dat alle vijftig items binnen de huidige kerndoelen passen en in de huidige schoolboeken voorkomen en dat het vooral gaat om de manier waarop ze worden aangeboden. Het is dus niet nodig meer kerndoelen te stellen of wettelijke regelingen anderszins aan te passen. Het gaat om een inspirerende wijze van implementatie.

Scholen kunnen het voorstel herkennen als passend bij recente ontwikkelingen in het geschiedenisonderwijs (m.n. de periodisering van prof. dr. P.de Rooij) en hun activiteiten in het kader van het project *Cultuur en School*. Leraren moeten over aansprekende middelen kunnen beschikken om hun leerlingen zich de canon eigen te laten maken. Deze middelen moeten deels binnen de school beschikbaar zijn, deels in culturele instellingen rondom de school te vinden zijn. De commissie richt zich niet alleen tot scholen en leraren, maar ook tot andere partijen. Naast het ministerie van OCW zijn dat lerarenverenigingen en -opleidingen, schooltelevisie, provincies en gemeenten, culturele instellingen, de (uitgevers)markt.

Het advies wordt nu dus onder alle scholen voor primair en voortgezet onderwijs en culturele instellingen verspreid samen met deze beleidsreactie. Daarnaast kan iedereen er op eigen initiatief kennis van nemen via de boekhandel en op de website entoen.nu.

Het kabinet neemt de uitnodiging aan om in het voorjaar van 2007 een reactie op hoofdlijnen van de commissie te ontvangen waarin zij ingaat op commentaren op haar canonvoorstel en de kabinetsreactie. Het volgende kabinet kan daar bij het geven van een definitieve reactie zijn voordeel mee doen.

3. Enkele aanbevelingen en de reactie erop

Dit kabinet zal slechts op enkele aanbevelingen ingaan en een definitieve en complete reactie aan het volgende kabinet laten nadat er gelegenheid voor respons is geweest.

3.1 De commissie beveelt aan de website entoen.nu te laten beheren en uit te bouwen.

Het kabinet heeft een voorziening getroffen om het voortbestaan van de website van de canon te verzekeren. Het is enerzijds een direct hulpmiddel voor leraren en leerlingen bij het vormgeven van elementen van de canon in het onderwijsprogramma; anderzijds is het een prima middel om van begin af aan de canon een organisch karakter te geven. Men kan via deze website zijn commentaar geven op de gemaakte keuzes en door de wiki-aanpak (d.w.z. iedereen kan zijn of haar kennis bijdragen, die wordt beoordeeld door een redactie) kunnen geïnteresseerden meedoen aan de verdere uitbouw van de canon.

3.2 De commissie beveelt aan om de schooltelevisie een serie programma's te laten maken.

Het kabinet wil deze aanbeveling koppelen aan het initiatief "De geschiedenis van Nederland in acht vertellingen", een initiatief van IDTV, dat tevens interessant materiaal voor leerlingen kan opleveren. Dat kan deels worden benut via de schooltelevisie, deels door materiaal direct aan scholen ter beschikking te stellen. De timing van dit initiatief brengt met zich mee dat het kabinet nú een besluit moet nemen over een eventueel af te nemen nevenproduct. Dat besluit is genomen, de financiële middelen worden daarvoor beschikbaar gesteld.

3.3 De commissie beveelt aan een wandkaart te laten maken

De commissie heeft een kaart laten ontwerpen die de vijftig items op een tijdslijn afbeeldt. De functie ervan is didactisch: het inprenten van de beelden en hun tijdsorde bij de leerlingen, het prikkelen van hun nieuwsgierigheid en verbeeldingskracht. De canonkaart is bedoeld om in klaslokalen van de basisschool permanent aan de muur te hangen. De kaart kan zo als referentiepunt gaan fungeren bij alle lessen waarin iets van de canon ter sprake komt, een collectieve checklist zoals de commissie de kaart noemt.

Het kabinet laat een beslissing over dit voorstel over aan het volgende kabinet. Dit besluit kan dan in de context worden geplaatst van de definitieve reactie op het canonvoorstel.

Met deze reactie op de canon en enkele van de aanbevelingen acht het kabinet in de gegeven omstandigheden zijn werk gedaan. Het volgende kabinet geeft een volledige reactie naar aanleiding van de reactie van de commissie op de respons uit het onderwijs en de samenleving als geheel. Bij deze gelegenheid zal de relatie tussen de canon en het Nationaal Historisch Museum zeker ook aan de orde komen.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Maria J.A. van der Hoeven